

Rättsavdelningen

Informationsklassning
 Öppen

Sammanställning över remissvar om förslag till ändrade föreskrifter och allmänna råd om beviljning av studiemedel (CSNFS 2001:1) och omställningsstudiestöd (CSNFS 2022:5)

Remissinstanser

Chalmers Tekniska Högskola, Folkbildningsrådet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Lunds universitet, PTK, Saco studentråd, Svenskt Näringsliv, Sveriges förenade studentkårer (SFS), Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Umeå universitet, Unionen, Universitets- och högskolerådet, Universitetskanslersämbetet, Uppsala universitet och Överklagandenämnden för studiestöd.

Remissinstanser som har kommit in med yttranden

Yttranden har kommit från Folkbildningsrådet, LO, Lunds universitet, PTK, Saco studentråd, Svenskt Näringsliv, SFS, SKR, SUHF, Umeå universitet, Universitets- och högskolerådet och Uppsala universitet.

Saco har meddelat att de som organisation avstår från att besvara remissen men att ett av deras förbund, Akavia, har valt att svara.

Inkomna synpunkter

Allmänna synpunkter

Remissinstanserna: *Folkbildningsrådet* har inga synpunkter. *Lunds universitet* tycker det är positivt att CSN:s regelverk ses över och revideras för att öka tydligheten och förutsägbarheten i de beslut som myndigheten fattar. I övrigt har Lunds universitet inga synpunkter på förslagen och lämnar därför inget yttrande över remissen.

Akavia tillstyrker CSN:s förslag om justerade föreskrifter inom studiemedel och omställningsstudiestöd och välkomnar att de justeringar CSN föreslår bland annat minimerar risken för att studerande får betala två uppläggningsavgifter för ett kalenderhalvår. Akavia anser att en mer rättssäker hantering av omställningsstudiestödet i alla delar är positivt.

Svensket Näringsliv, Förhandlings- och samverkansrådet PTK och LO (parterna) lämnar ett gemensamt svar avseende förslaget att införa en upplysningsbestämmelse i Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2022:5) om beviljning av omställningsstudiestöd om att det i förordningen (2022:857) om omställningsstudiestöd framgår att det endast ska tas ut en uppläggningsavgift för omställningsstudielånet per kalenderhalvår. Parterna tillstyrker förslaget.

Umeå universitet har inget att erinra gällande förslagen.

SKR och *UHR* tillstyrker förslagen.

SUHF ser positivt på förslagen som gör föreskrifterna och de allmänna råden tydligare. I övrigt hänvisar *SUHF* till de enskilda lärosätenas svar.

2.1.1 Särskilda skäl att anse studier påbörjade under ett tidigare kalenderår

Saco studentråd kan i viss utsträckning instämma i att gällande bestämmelse i 7 kap. 3 § andas stycket bidrar till att utöka målgruppen på ett sätt som inte är syftet med tilläggslånet. *Saco studentråd* kan också förstå att systemet inte är genomskinligt för sökande och komplext för CSN att handlägga. *Saco studentråd* hade gärna sett att den aktuella gruppens inkomster och utgifter under tiden från arbete till återupptagna studier hade undersökts närmre för att kunna säga huruvida de kan sägas vara i behov av tilläggslånets omställande funktion.

SFS avstyrker förslaget och anför följande. Det är svårt att ta ställning till förslaget eftersom det saknas en beskrivning av vilken typ av situationer det faktiskt gäller. Exempelvis om den studerande haft en kortare period av sjukdom mellan arbete och påbörjade studier. *SFS* tolkar förslaget som att det inte längre kommer vara möjligt att få tilläggslån om den studerande tidigare har haft tilläggslån men därefter tvingas ta uppehåll i studierna på grund av sjukdom eller andra händelser som studenten inte kan råda över. Detta är en försämring jämfört med nuvarande ordning. Det framgår av konsekvensbeskrivningen att det rörde sig om 581 personer som fick tilläggslån 2023 baserat på ett tidigare kalenderår än föregående år. Det framgår dock inte hur dessa personers omständigheter såg ut och om de verkligen avviker från den tilltänkta målgruppen för tilläggslånet. Utredningen nämner att nuvarande regler medför en risk att tilläggslån beviljas för en period som "ligger långt ifrån studiernas egentliga början" men det framgår inte om det ofta rör sig om flera år eller om det i praktiken handlar om ett extra år bakåt i tiden. Några av de problem som anförs, såsom att det kan vara svårt att förutse tillämpningen av nuvarande regelverk eller att det kan ge upphov till längre handläggningstid, kan möjligen vara skäl till att förtydliga reglerna, men motiverar inte att minska möjligheten till tilläggslån. *SFS* anser inte att konsekvensbeskrivningen sammantaget har visat att försämringen är påkallad och att den inte får oönskade negativa följder.

Uppsala universitet anser att det finns mycket som talar emot den föreslagna justeringen och anför följande. Universitetet anser liksom CSN att en student som varken studerat eller har arbetat under många år inte längre utgör målgruppen för tilläggslånet. Universitetet anser dock att det är olämpligt att helt ta bort möjligheten för en student att åberopa särskilda skäl, då det innebär att även studenter som haft ett kort studieuppehåll på grund av sjukdom kan förlora sin rätt till tilläggslån. Detta kan medföra att studenter inte har möjlighet att återuppta sina studier av ekonomiska skäl. Det är inte självklart att en student helt ställt om sitt liv under en kortare period av sjukdom. De kan ha använt andra ekonomiska lösningar i väntan på att kunna återgå till en tidigare inkomstnivå. Sett till syftet med tilläggslån skulle en alternativ ändring i regelverket vara att ha kvar bestämmelsen om särskilda skäl, men att begränsa hur många år studieuppehållet kan omfatta. Att ändra regelverket kring tilläggslån på det sätt som föreslås riskerar även att undergräva ett annat centralt mål för högskolesektorn, nämligen det livslånga lärandet. Sammantaget anser universitetet att det inte finns skäl att stödja detta förslag.

CSN:s bedömning: CSN har förståelse för de farhågor som förs fram i remissvaren. För en begränsad grupp kommer möjligheterna att beviljas tilläggslån att inskränkas. Av konsekvensutredningen framgår emellertid att CSN:s intention med revideringen har varit att föreskrifterna ska överensstämja med den reglering som återfinns i 3 kap. 12 § studiestödsförordningen (2000:655). CSN bedömer att det saknas utrymme enligt bemyndigandet i 3 kap. 14 § studiestödsförordningen att föreskriva om att tidpunkten för studiernas början kan flyttas på sätt som idag görs i föreskriften. CSN anser därför att det är nödvändigt att upphäva föreskriften.

För studerande som insjuknar under tid med studiemedel finns trygghetsregler inom studiestödsregelverket som gör att en studerande kan behålla sitt studiemedel under sjukdom. CSN anser därför inte att den aktuella bestämmelsen i 7 kap. 3 § andra stycket är nödvändig för att säkerställa att en studerande som insjuknar kan behålla sitt studiemedel med tilläggslån.

Uppsala universitet anför att den föreslagna justeringen av föreskriften undergräver högskolesektorns centrala mål med livslångt lärande. Syftet med tilläggslånet är emellertid att underlätta övergången mellan arbete och studier för vuxna studerande. En person som tidigare haft en tillräcklig inkomst för att vara berättigad till tilläggslån, men som av annan anledning än att ha uppburit föräldrapenning inte längre når upp till inkomstgränsen, omfattas inte längre av syftet med tilläggslånet. Det finns därför inte skäl att ha kvar föreskriften av denna anledning. I syfte att underlätta för vuxna studerande som är etablerade i arbetslivet infördes 2022 omställningsstudiestöd. Målgruppen för tilläggslån och omställningsstudiestöd är således delvis densamma.

2.1.2 Definition av föräldrapenning

Remissinstanserna: *Saco studentråd* tillstyrker förslaget.

SFS avstyrker förslaget och anför följande. Konsekvensutredningen är otillräcklig för att genomföra förslaget. Det framgår inte hur vanligt det är att föräldrapenning från land utanför EU/ESS och i Schweiz i nuläget beaktas vid prövning av rätt till tilläggs lån. Om ändringen i praktiken medför en försämring, så bör CSN föreslå hur detta ska hanteras innan ändringen genomförs.

CSN:s bedömning: Enligt studiestödsförordningens bestämmelser kan föräldrapenning beaktas vid bedömning av rätt till tilläggs lån. CSN anser inte att bemyndigandet i studiestödsförordningen omfattar möjligheten att föreskriva om att även motsvarande ersättningar som lämnas i andra länder ska beaktas vid prövningen av rätten till tilläggs lån. Definitionen bör därför tas bort. Av EU-rätten följer dock att inkomster eller förmåner som intjänats inom EU, EES och i Schweiz alltid ska beaktas. Sådana inkomster eller förmåner kommer därför även fortsättningsvis att kunna ligga till grund för bedömningen. Antalet studerande som åberopar inkomst eller förmån motsvarande föräldrapenning från land utanför EU, EES eller Schweiz är mycket litet.

2.1.3 Att sammanhängande ha fått föräldrapenning

Remissinstanserna: *Saco studentråd* kan inte bedöma vilket alternativ som är bäst mellan att upphäva föreskriften och låta praxis vägleda, eller att försöka reglera på ett heltäckande sätt i en ny formulering av föreskriften. Saco studentråd har förståelse för att en heltäckande och jämställd reglering är svår att åstadkomma, men anser inte att det finns någon garanti för att den praxis som utvecklas bättre garanterar jämställdhet än en alternativ ordalydelse i föreskrifterna hade kunnat göra. Saco studentråd anser därför att, om förslaget blir verklighet, det kan vara nödvändigt att följa upp förändringens effekter på jämställdheten i nämndens och Överklagandenämndens beslut.

SFS avstyrker förslaget med ett förbehåll och anför följande. CSN föreslår att regeltillämpningen ska utgå från praxis. De tre ärenden som hänvisas till som utgörande praxis (dnr 2021-01338, 2021-02291 och 2021-02672) hänvisar dock samtliga till 7 kap. 3 b § CSNFS 2001:1, alltså den paragraf som föreslås tas bort och det går inte att utesluta att den har vägts in i besluten. SFS ställer sig frågande till huruvida praxis kan vara opåverkad om det sker ändringar av författning som ligger till grund för nuvarande praxis. SFS kan dock acceptera förslaget om det efter utlåtande från ÖKS uttryckligen framkommer att det inte kommer att påverka praxis.

CSN:s bedömning: Det kan konstateras att ÖKS i de fall som anges ovan uttryckligen hänvisat till 3 kap. 12 § studiestödsförordningen i sin bedömning. Det är därför CSN:s uppfattning att ÖKS framförallt utgår från studiestödsförordningens ordalydelse i de fall bedömningar ska göras kring huruvida en studerande sammanhängande fått föräldrapenning närmast före studiernas början.

CSN har för avsikt att noga följa utvecklingen av praxis och kommer att följa upp föreskriftsändringen på sedvanligt sätt.

2.1.4 Beräkning av inkomst och tjänst

Saco studenteråd tillstyrker förslaget.

SFS har inga invändningar mot förslaget.

2.2 Särskilda skäl för deltidsstudier utanför EU/EES och Schweiz

Saco studenteråd har inget att erinra mot förslaget.

SFS har inga invändningar mot förslaget. *SFS* instämmer och vill betona det som även CSN anser att information om vad som kan godtas som särskilda skäl i stället bör lämnas till de studerande på annat sätt, t.ex. genom information på myndighetens webbplats.

2.3 Merkostnadslån för undervisningsavgift

Remissinstanserna: *Saco studenteråd* har inget att erinra mot förslaget.

SFS är i huvudsak negativa till förslaget och anför följande. Det är bra att det, som i nuläget, tydliggörs att som undervisningsavgifter bör räknas endast sådana kostnader som har en direkt koppling till undervisningen, samt att det framgår att det även kan gälla kostnader som inte betalas direkt till lärosätet. *SFS* är positiva till det alternativ som presenteras, att komplettera listan med ytterligare exempel på kostnader. Eftersom det redan anges att det bara är exempel, är det inte ett problem om listan inte skulle vara helt uttömmande. *SFS* har dock inga invändningar mot den del av förslaget att ta bort exemplen på kostnader som inte utgör undervisningsavgift och håller med om att sådan information är bättre att lämna på annat sätt, exempelvis på myndighetens webbplats.

CSN:s bedömning: Det framgår av 3 kap. 13 § första stycket 2 studiestödsförordningen att merkostnadslån får lämnas för undervisningsavgifter. Med utgångspunkt i förordningen samt utifrån rådande praxis anses undervisningsavgifter som ger rätt till merkostnadslån vara sådana kostnader som har en direkt koppling till undervisningen, i första hand en uttrycklig undervisningsavgift. Med uttrycklig undervisningsavgift anses enligt CSN i huvudsak den avgift som en läroanstalt tar ut och som den studerande måste betala för en viss utbildning. Även andra kostnader kan enligt praxis betraktas som sådana undervisningsavgifter som kan ge rätt till merkostnadslån. Det kan exempelvis vara avgifter för inskrivning, tentamen och tillgång till bibliotek och dator.

CSN:s bedömning är att en uppräkningslista av vilka kostnader som kan anses vara undervisningsavgifter inte kan bli heltäckande i och med att praxis utvecklas kontinuerligt. Ett allmänt råd med ett antal exempel är därmed inte tillräckligt vägledande. CSN anser att den reglering som framgår av studiestödsförordningen,

tillsammans med praxis från ÖKS, ger tillräcklig ledning för vilka kostnader som anses utgöra undervisningsavgifter som berättigar till merkostnadslån.

CSN:s avsikt är att information om vad som kan anses vara undervisningsavgifter tydliggörs på CSN:s webbplats samt genom riktad information till studerande och läroanstalter.

2.4 Uppläggningsavgift för omställningsstudielån

Saco studentråd och *SFS* tillstyrker förslaget.

3 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

SFS har inga synpunkter på ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

Avslutande synpunkter

Saco studentråd framför även följande. CSN föreslår att ett flertal regleringar upphävs och att praxis i stället ska vara vägledande vid bedömningar, vilket den såklart redan är. *Saco studentråd* har inget principiellt att invända mot det men vill betona vikten av att information om rådande praxis löpande uppdateras på hemsidan så att det är förutsägbart för sökande vad de har rätt till.

CSN:s bedömning: CSN strävar efter att på hemsidan alltid ha uppdaterad information om studiestödsregelverket.